

ЄВРЕЇ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ, МОДЕРНІЗАЦІЯ І НАЦІОНАЛІЗМ У ХІХ – ХХ СТОРІЧЧЯХ

Др. Семьон Гольдін

Центр російського та східно-європейського єврейства Леоніда Невзіна

Єврейський університет в Єрусалимі

E-mail: goldins@mscc.huji.ac.il

Курс висвітлює зміни в становищі єврейства Центрально-Східної Європи як результат процесів модернізації та розвитку націоналізму в регіоні (ХІХ-ХХ ст.). Перша частина курсу присвячена впливу економічної та політичної модернізації регіону на єврейські громади Австрійської та Австро-Угорської імперії (включаючи Галичину), а також виникненню національних рухів. Друга частина розглядає історію євреїв у національних державах Центрально-Східної Європи під час революцій і встановлення національних держав в регіоні між двома світовими війнами. Особливу увагу приділено долі євреїв у міжвоєнній Польщі. У рамках курсу також розглядається історія радянського єврейства (до і після Другої світової війни). Всі заняття заплановані як семінари, включаючи обов'язкову дискусію.

11. Заняття 1, 12 липня. Європейське Просвітництво, просвітницький абсолютизм і єврейське «Гаскала» - початок модерності для єврейства Центральної Європи і Галичини.

Обов'язкова література:

Мендес – Флор П., Рейнхарц Й., (сост.), *Євреї в сучасному світі. Історія євреїв в Нове і найновіше час: антологія документів*, том 1, Ієрусалім – Москва 2003, стр. 64 -78, 177 -179.

Бартаць Ізраїль, [От общины к нации: евреи Восточной Европы в 1772–1881, Москва – Ієрусалім 2007](#), гл. 6 (стр. 105-124).

12. Заняття 2, 13 липня. Модернізація та єврейство Австро-Угорщини й Румунії у ХІХ ст.: акультурація, емансипація, асиміляція.

Заняття 3, 13 липня. Угорщина та Румунія на єврейській карті Європи в «довгому» ХІХ столітті

Обов'язкова література до 2-3 заняття:

Слезкін, Юрій, Ера Меркурія. *Євреї в сучасному світі, Москва 2005, стр. 58 - 90.*

Кац, Яков, *Ісход із гетто. Соціальний контекст емансипації євреїв, 1770 - 1870*, Ієрусалім – Москва 2007, стр. 222 - 252.

Мендес – Флор П., Рейнхарц Й., (сост.), *Євреї в сучасному світі. Історія євреїв в Нове і найновіше час: антологія документів*, том 1, Ієрусалім – Москва 2003, стр. 335 – 337, 489 - 490.

13. Заняття 4, 16 липня. Національні рухи Центрально-Східної Європи у ХІХ – початку ХХ сторіччя та «єврейське питання».

Обов'язкова література:

Хрох, Мирослав, *От национальных движений к полностью сформировавшейся нации: процесс строительства наций в Европе, в: Нации и национализм*, Москва 2002, стр. 121 – 145.

Минц, Матитягу, *Национальные движения евреев и других меньшинств в многонациональных государствах, Вестник Еврейского Университета*, 5(23) 2001, стр. 201 -230.

14. Заняття 5, 17 липня. Євреї Східної Європи у час війни й кризи 1914-1921 рр. Формування «Нової Європи» після Першої світової війни – вплив єврейського чинника та єврейської політики.

Обов'язкова література:

Хаген фон М., *Велика війна і штучне посилення етнічного самосвідомості в Російській імперії, в: Росія і перша світова війна: Матеріали міжнародного наукового колоквіуму*, Санкт-Петербург 1999, стр. 385-405.

15. Заняття 6, 18 липня. Єврейська меншість у національних державах Центрально-Східної Європи між двома світовими війнами: польський «досвід»

Обов'язкова література:

Томашевський, Єжи, *Громадянські права євреїв у Польщі (1918 -1939), Полонські, Ентоні (ред.), Полін. Дослідження історії та культури євреїв Східної Європи*, Київ 2011, с. 154 - 169.

Mendelsohn, Ezra, *Jewish Politics in Interwar Poland: An Overview*, in Gutman Y., Mendelsohn E., Reinhartz J., Shmeruk C. (eds.), *The Jews of Poland Between Two World Wars*, Hanover - London 1989, pp. 9-19.

16. Заняття 7, 19 липня. Євреї СРСР у міжвоєнний період

Обов'язкова література:

Гительман, Цви, *Беспокойный век: Евреи России и Советского Союза с 1881г. до наших дней*, Москва 2008, стр. 127 -161.

17. Заняття 8, 20 липня. Євреї СРСР після 1945 р.

Обов'язкова література:

Гительман, Цви, *Беспокойный век: Евреи России и Советского Союза с 1881г. до наших дней*, Москва 2008, стр. 201 – 267.

Додаткова література:

Авинери, Шломо, *Происхождение сионизма. Основные направления в еврейской политической мысли*, Иерусалим – Москва 2004.

Андерсон, Бенедикт, *Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму*, Київ 2001.

Барнави, Эли, Фридендер, Саул (ред.), *Евреи и XX век. Аналитический словарь*, Москва 2004.

Барталь, Израэль, [От общины к нации: евреи Восточной Европы в 1772–1881, Москва – Иерусалим 2007.](#)

Брюбейкер, Роджерз, *Переображений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі*, Львів 2006, с. 114 -151.

Будницкий, О.В., *Российские евреи между красными и белыми (1917-1920)*, Москва 2005.

Вайс, Рут, *Современный еврейский литературный канон: путешествие по языкам и странам*, Москва – Иерусалим 2008.

Вулф, Ларі, *Винайдення Східної Європи. Мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва*, Київ 2009.

Зельцер, Аркадий, *Евреи советской провинции: Витебск и местечки, 1917-1941*, Москва 2006.

Каппелер, Андреас, *Россия – многонациональная империя. Возникновение, история, распад*, Москва 2000.

Коцюбинский, Д.А., *Русский национализм в начале XX столетия*, Москва 2001, стр. 263-279.

Мартин, Терри, *Империя позитивного действия: Советский Союз как высшая форма империализма?*, *Ab Imperio*, 2 (2002).

Мендельсон, Эзра, "Искусство и еврейская история: "Иисус, проповедующий в Капернауме" Мориция Готлиба", Родов, И. (ред.), *Еврейское искусство в европейском контексте*, Москва – Иерусалим 2002, стр. 205 – 230.

Шимони, Гидеон, *"Еврейский национализм как национализм этнический"*, *Вестник Еврейского Университета*, 6(24) 2001, стр. 249 - 262.

Харшав, Бенджамин, *Язык в революционное время*, Москва 2008.

Altshuler, Mordechai, "Ukrainian – Jewish Relations in the Soviet Milieu in the Interwar Period", in Howard Aster and Peter J. Potichnyj (eds.), *Ukrainian –Jewish Relations in Historical Perspective*, Edmonton 1990, pp. 281-305.

Altshuler, Mordechai, *Soviet Jewry on the Eve of the Holocaust: a Social and Demographic Profile*, Jerusalem 1998, pp. 19-21, 148-168.

Bacon, G.C., *The Politics of Tradition. Agudat Yisrael in Poland, 1916-1939*, Jerusalem 1996.

Berend, Ivan. T., *History Derailed. Central and Eastern Europe in the Long Nineteenth Century*, Berkley – Los Angeles – London 2003.

Black, E.C., "Lucien Wolf and the Making of Poland: Paris, 1919", in Polonsky, A. (ed.), *From Shtetl to Socialism*, London-Washington 1993, pp. 264-295.

Chirot, D. and Reid, A. (eds.), *Essential Outsiders. Chinese and Jews in the Modern Transformation of Southeast Asia and Central Europe*, Seattle and London 1997.

Deák, István, *Beyond Nationalism. A Social and Political History of the Habsburg Officer Corps, 1848-1918*, New York Oxford 1990, pp. 165-189.

Gutman, Y., Mendelsohn, E., Reinhartz, J., Shmeruk, C. (eds.) *The Jews of Poland between Two World Wars*, Hanover & London 1989.

Horel, Catherine, "The Jews in the Hungarian War of Independence, 1848-1849", *Shvut*, 4(20) 1996, pp. 99-128.

Hupchick, Dennis P., *Culture and History in Eastern Europe*, New York, 1994, pp. 121 – 155.

Kahan, A., *Essays in Jewish Social and Economic History*, Chicago – London 1986.

Liber, George O., *Soviet Nationality Policy, Urban Growth, and Identity Change in the Ukrainian SSR, 1923-1934*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

McCagg, William O., *A History of Habsburg Jews, 1670-1918*, Bloomington 1992, pp. 45 - 64, 85 - 104.

Mendelsohn, Ezra, *The Jews of East Central Europe between the World Wars*, Bloomington, 1983.

Pearson, Raymond, *National Minorities in Eastern Europe, 1848-1945*, London & Basingstoke 1983.

Penslar, Derek J., *Shylock's Children: Economics and Jewish Identity in Modern Europe*, Berkeley 2001.

Pinkus, Binyamin, "The Extra-Territorial National Minorities in the Soviet Union, 1917-1939: Jews, Germans and Poles", in Mendelsohn, Ezra (ed.), *Studies in Contemporary Jewry, III (1987)*, pp. 72-97.

Porter, Brian, *When Nationalism Began to Hate. Imagining Modern Politics in Nineteenth – Century Poland*, New York – Oxford 2000, pp. 160–182, 227-232.

Schatz, Jeff, "Jews and Communist Movement in Interwar Poland", in Frankel, Jonathan (ed.), *Studies in Contemporary Jewry, XX (2004)*, pp. 13 - 37.

Shneer, David, "Having it Both Ways: Jewish National Building and Jewish Assimilation in the Soviet Empire", *Ab Imperio* 2003 (4), pp. 377-393.

Sirutavičius, Vladas, and Staliūnas, Darius (eds.), [*A Pragmatic Alliance. Jewish-Lithuanian Political Cooperation at the Beginning of the 20th Century*](#), Budapest 2011.

Szücz, Jenő, "Three Historical Regions of Europe", in John Keane (ed.), *Civil Society and the State*, London-New York 1993, pp. 291-330.

Vago, B., and Mosse, G.L. (eds.), *Jews and Non-Jews in Eastern Europe, 1918-1945*, New York, Toronto, Jerusalem 1974.

Zimmerman, Joshua D., Poles, *Jews and the Politics of Nationality. The Bund and the Polish Socialist Party in Late Tsarist Russia (1892-1914)*, Madison (Wisconsin) 2004, pp. 106-125, 165-190.